

KORXONA FAOLIYATIDA QO'LLANILADIGAN STATISTIK KO'RSATKICHLAR

Turayeva Gulizahro

Guluston Davlat Universiteti o'qituvchisi

Musurmonov Xumoyun

Guluston Davlat Universiteti talabasi

Xakimov Xurshid

Guluston Davlat Universiteti talabasi

***Annotatsiya:** Maqola materiallari statistik jamlash va kuzatishni o'z ichiga oladi, asosiy statistik jamlash va kuzatish to'g'risidagi malumotlar jamlanmasi.*

***Kalit so'zlar:** obyekt, subyekt, kuzatish joyi, kuzatish vaqti, butun kuzatish yoki qisman kuzatish, demografiya, sotsial statistika.*

Kirish

Statistika - ma'lumot yig'ish, tartiblash, tahlillash, sharhlash va ko'rsatishga bag'ishlangan matematika sohasidir. Bunga statistik tadqiqot va tajriba rejalashtirish ham kiradi. Statistika turli hodisalar va jarayonlarni miqdoriy hisoblash, ma'lumotlarni qayta ishlash va tahlil qilish yo'li bilan ijtimoiy hayotning umumiy qonuniyatlarini o'rganadigan ijtimoiy fanlar tarmog'i. Tor ma'noda Statistika biron-bir hodisa yoki jarayon to'g'risidagi jamlanma ma'lumotlar majmuini bildiradi. Statistika murakkab va ko'p tarmoqli fanlar majmuidan iborat bo'lib, ijtimoiy hayotning xilma-xil hodisalarini o'rganadi va tahlil etadi.

Statistik guruhlash usulida o'rganilayotgan hodisalar to'plami ma'lum xususiyatlariga ko'ra bir hil tuzilishga ega bo'lgan sinflar va kichik sinflarga bo'linadi. Har bir bunday bo'linish statistik ko'rsatkichlar tizimi bilan tavsiflanadi.

Inqilobgacha bo'lgan Rossiya statistikasida, xususan, turli xil organlarda (ular mahalliy hukumat organlari), har xil turdagi tashkilotlarni birlashtirishda katta tajriba to'plandi.

Tahlil va natijalar

Korxonalar va firmalarning batafsil miqdoriy tasnifi kichik, o'rta va yirik tashkilotlar kabi bir necha asosiy sifatli guruhlar ta'rifiga o'tishga imkon beradi. Shundan so'ng, bir qator umumiy iqtisodiy muammolarga aniqlik kiritish mumkin, masalan, ishlab chiqarishni konsentratsiyalash jarayoni, sanoat samaradorligini oshirish va mehnat unumdorligini oshirish. Vladimir Ilich Leninning qishloq xo'jaligida kapitalizmning rivojlanish qonunlari to'g'risidagi yangi ma'lumotlari naqshlarning murakkab mohiyatini namoyish qilish uchun guruhlashdan foydalanadigan chuqur

tahlilning yorqin namunasidir. Va shuningdek, korxonada hajmi va uning umumiy unumdorligi o'rtasidagi bog'liqlik.

Statistik guruhlashning eng muhim va qiyin vazifasi ijtimoiy-iqtisodiy hodisalarning turlarini aniqlash va batafsil tavsiflashdir. Bunday sub'ektlar ma'lum bir ijtimoiy jarayon shakllarini yoki asosiy xususiyatlarini ifodalaydi. Aynan ular ko'plab individual hodisalar uchun odatiy bo'lib tuyuladi. Ommaviy hodisa va jarayonlar, ularning xossa va munosabatlari turli-tumandir. Shuning uchun son-sanoqsiz statistik ko'rsatkichlar mavjud. O'z-o'zidan ravshanki, ularni birma-bir qarab chiqib bo'lmaydi. Shu sababli statistik ko'rsatkichlarni umumlashtirish, ma'lum tartibga solish, muhim tomonlariga qarab tasniflash zaruriyati tug'iladi. Avvalambor tub xarakteri, ichki hissiyoti, umuman hodisalarni bilishda tutgan o'zni va roliga qarab statistik ko'rsatkichlarni ikki katta turkumga ajratish mumkin. Birinchi turkum ommaviy hodisa va jarayonlarning mohiyati va beligilarini ta'riflovchi ko'rsatkichlarni o'z ichiga oladi, masalan, o'rtacha jon boshiga yaratilgan milliy daromad, yalpi ishlab chiqarilgan ichki mahsulot, 1 ga ekin maydonidan o'rtacha olingan hosil, 1 sigirdan o'rtacha sog'ib olingan sut, mamlakat va viloyatlarda tug'ilish va o'lish ko'rsatkichlari, milliy boylik hajmi, bozorlarda iste'mol buyumlariga baholarning o'rtacha darajasi va h.k. Mazkur turkum ko'rsatkichlari uchun xos xususiyat - ularni tuzishda statistika bilan bir qatorda boshqa fanlar ham qatnashadi, aniqrog'i ularning ilmiy tushuncha va ta'limotlariga statistika tayanadi.

Xulosa

Statistik kuzatish statistik tekshirishning birinchi bosqichi hisoblanadi. U tasviriy statistikaning asosi, ommaviy hodisa va jarayonlarni o'rganishning eng muhim davri hisoblanadi, chunki tekshirishning pirovard natijasi kuzatish jarayonida to'plangan ma'lumotlarga bog'liq. Aniqlik, to'lalilik va taqqoslamalik statistik kuzatishning asosiy ilmiy prinsiplari va qonunidir. Statistik kuzatish hisobdan, oddiy bir predmetli kuzatishdan ko'p jihatlari bilan farq qiladi. Statistik kuzatish har doim ommaviy xarakterga ega, uning obyekt bo'lib ommaviy hodisa va jarayonlar xizmat qiladi. Statistik kuzatish hisobni, oddiy bevosita kuzatishni o'z ichiga oladi, chunki ayrim hodisalarni qayd qilish yo'li bilan ularning to'plami haqida ma'lumotlar olinadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. https://uz.mgwiki.top/wiki/List_of_statistics_journals
2. <https://uz.wikipedia.org/wiki/Statistika>
3. <https://stat.uz/uz/matbuot-markazi>
4. <https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/raqamli-iqtisodiyot>
5. Бурханов, А. (2023). ИННОВАЦИЯ–ГЛАВНЫЙ ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ И ДОХОДОВ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА. *Innovatsion texnologiyalar*, 50(02), 121-129.
6. Burxanov, A. (2023). QISHLOQ XO 'JALIGIDA INNOVATSIYON IQTISODIYOTGA O 'TISHNING ZAMONAVIY MUAMMOLARI. *Iqtisodiyot va ta'lim*, 24(4), 37-42.
7. Bafoevich, U. B., Rasulovna, K. R. N., & Ziyodulloevna, K. S. (2021). REACTION OF 1, 1, 1-TRIFLUOROMETHYL-4-PHENYLBUTANEDIONE-2, 4 WITH BENZOIC ACID HYDRAZIDE. *INFORMATION TECHNOLOGY IN INDUSTRY*, 9(3), 939-944.
8. Rasulovna, K. R. (2023). Complex Nickel (Ii) Compounds Based on Acylhydrazones of Aroyltrifluoracetylmethanes. *EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION*, 3(10), 3-5.
9. Kochkarova, R. R., & Turgunov, E. (2023). IMPROVING THE METHODOLOGY OF TEACHING CHEMISTRY LESSONS AT SCHOOL WITH THE HELP OF DIFFERENT GAMES. *American Journal of Applied Science and Technology*, 3(10), 15-19.
10. M.Z. Kuvatova, Sh.A. Turdiyeva, R.R. Kochkarova. (2023). USE OF VENN DIAGRAM AND NETWORK METHOD IN TEACHING THE TOPIC OF "IMPORTANT CLASSES OF INORGANIC COMPOUNDS" TEACHING METHODOLOGY IMPROVEMENT. *International Multidisciplinary Journal for Research & Development*, 10(10). Retrieved from <https://www.ijmrd.in/index.php/imjrd/article/view/223>
11. Кароматов, И. Д., & Гулямов, Х. Ж. (2017). Медицинские вопросы, освещенные в Библии. *Биология и интегративная медицина*, (4), 55-75.
12. Gulyamov, X. (2023). INTER-ETHNICITY IN THE FORMATION OF CIVIL SOCIETY IN UZBEKISTAN HARMONY AND RELIGIOUS TOLERANCE. *Interpretation and Researches*, 1(12). извлечено от <http://interpretationandresearches.uz/index.php/iar/article/view/1314>
13. Khadzhimuradovich, B. A. (2023, April). FORMATION OF NEW ECONOMIC RELATIONS IS THE KEY TO STABLE DEVELOPMENT OF AGRICULTURE. In " Conference on Universal Science Research 2023" (Vol. 1, No. 4, pp. 9-15).
14. Burkhanov, A. (2023). TRENDS IN THE FORMATION OF ECONOMIC RELATIONS IN AGRICULTURE IN FOREIGN COUNTRIES. *Collection of scientific papers «SCIENTIA»*, (April 7, 2023; Pisa, Italia), 10-12.